

ΗΜΕΡΙΔΑ

«Ανάπτυξη Οικοσυστήματος Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ) στη Δυτική Αθήνα – Κάλυψη Αναγκών με Κοινωνικό Αντίκτυπο»

Περιστέρι, 25 Απριλίου 2023

“Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη του τομέα της ΚΑΛΟ”

Δρ. Φωτεινή Μαρίνη

Εμπειρογνώμονας Κοινωνικού Δικαίου - Επιστημονικός συνεργάτης του έργου

Η επιχειρησιακή οριοθέτηση του ευρύτερου τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας σε επίπεδο Ε.Ε.

Σύμφωνα με την **Ανακοίνωση του 2011 (Πρωτοβουλία για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα)**, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οριοθετεί με ιδιαίτερη ευρύτητα τον τομέα της “Κοινωνικής Οικονομίας” (social economy) συμπεριλαμβάνοντας σε αυτόν:

- ☐ τους **παραδοσιακούς φορείς κοινωνικής οικονομίας που διακρίνονται από το ειδικό νομικό καθεστώς τους** (συνεταιρισμοί, ιδρύματα, ενώσεις / σωματεία, αλληλασφαλιστικές εταιρείες)

ΚΑΙ

- ☐ τις **κοινωνικές επιχειρήσεις με μορφή ιδιωτικής εταιρείας** (π.χ. ΕΠΕ, Α.Ε. κλπ.)

Κοινωνική Οικονομία & Κοινωνική Επιχειρηματικότητα: έννοιες σχετικές αλλά όχι ταυτόσημες

Τα όργανα της Ε.Ε. αναγνωρίζουν ότι:

- ☐ **Η Κοινωνική Οικονομία είναι έννοια ευρύτερη από την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα** γιατί οι κοινωνικές επιχειρήσεις ανήκουν καταρχήν στο χώρο της Κοινωνικής Οικονομίας (όπως αυτός ορίζεται από την Ε.Ε.) αλλά **όλοι οι φορείς της Κοινωνικής Οικονομίας δεν είναι απαραίτητα κοινωνικές επιχειρήσεις**
- ☐ Η κοινωνική επιχειρηματικότητα αποτελεί ένα **νέο υπόδειγμα άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας** και, συνεπώς, **δεν ταυτίζεται με συγκεκριμένη νομική μορφή** αλλά μπορεί να λάβει διάφορες νομικές μορφές (συνεταιρισμός, σωματείο, ίδρυμα, εμπορική εταιρεία οποιασδήποτε μορφής κ.α.) ανάλογα με τις δυνατότητες που παρέχει το εθνικό θεσμικό πλαίσιο κάθε Κράτους Μέλους

Η επιχειρησιακή οριοθέτηση του ειδικότερου πεδίου της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας σε επίπεδο Ε.Ε. (1)

Σύμφωνα με την **Ανακοίνωση του 2011 (Πρωτοβουλία για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα)**, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμπεριλαμβάνει στην έννοια της «Κοινωνικής Επιχείρησης» κάθε επιχείρηση που συγκεντρώνει τα ακόλουθα γνωρίσματα:

- ▶ επιδιώκει **κοινωνικό σκοπό συλλογικού συμφέροντος (societal purpose)** όπως π.χ. την ενίσχυση της πρόσβασης των ευάλωτων ομάδων σε κοινωνικές ή/και άλλες ειδικές υπηρεσίες (κοινωνική φροντίδα, υγεία, εκπαίδευση, πολιτισμός κλπ.), την προώθηση της εργασιακής ένταξης μειονεκτούντων ανέργων, την προστασία του περιβάλλοντος κ.ο.κ.
- ▶ εφαρμόζει την **επαναπένδυση των κερδών** κυρίως στον κοινωνικό της σκοπό
- ▶ υιοθετεί **τρόπο οργάνωσης ή σύστημα κυριότητας που αντικατοπτρίζει την κοινωνική της αποστολή**

Η επιχειρησιακή οριοθέτηση του ειδικότερου πεδίου της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας σε επίπεδο Ε.Ε. (2)

Σύμφωνα με την **Ανακοίνωση του 2011 (Πρωτοβουλία για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα)**, στον τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας περιλαμβάνονται:

- ❖ Επιχειρήσεις που **παρέχουν κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες ή αγαθά σε ένα ευάλωτο κοινό** (ηλικιωμένοι, παιδιά, ΑμεΑ κλπ.)

Η΄

- ❖ Επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες/αγαθά άλλου είδους (πλην των κοινωνικών) στο γενικό κοινό αλλά **ο τρόπος παραγωγής των υπηρεσιών / αγαθών τους εξυπηρετεί ένα κοινωνικό στόχο** (απασχόληση ατόμων με σοβαρές δυσχέρειες κοινωνικής και εργασιακής ένταξης)

Το στρατηγικό ενδιαφέρον της Ε.Ε. για την Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα (1)

Σύμφωνα με στοιχεία του 2021, ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας σε επίπεδο Ε.Ε. **παρουσιάζει σταθερό ρυθμό θετικής ανάπτυξης και υψηλή ανθεκτικότητα** ακόμη και σε συνθήκες κρίσης:

- ☐ **2,8 εκ. φορείς** κοινωνικής οικονομίας λειτουργούν στα Κράτη Μέλη της Ε.Ε., οι οποίοι απασχολούν **13,6 εκ. εργαζομένους** (6,3% της συνολικής απασχόλησης σε επίπεδο Ε.Ε.)
- ☐ η κοινωνική οικονομία **συμβάλλει σημαντικά στο ΑΕΠ των Κρατών Μελών** όπου είναι περισσότερο αναπτυγμένη (π.χ. 10% στην Γαλλία)

Το στρατηγικό ενδιαφέρον της Ε.Ε. για την Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα (2)

Οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας και, ιδίως, οι κοινωνικές επιχειρήσεις **συμβάλλουν καθοριστικά στην έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη:**

- ✓ συμπληρώνουν την δράση των κρατών για την παροχή **ποιοτικών και οικονομικά αποδοτικών / προσιτών κοινωνικών υπηρεσιών**
- ✓ συμπληρώνουν την δράση των κρατών για την **προώθηση της απασχόλησης ομάδων που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες εργασιακής ένταξης** (π.χ. ΑμεΑ)
- ✓ προάγουν την **ισότητα των φύλων** γιατί δημιουργούν **θέσεις εργασίας για τις γυναίκες**
- ✓ συμβάλλουν στην **επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης σε ευρωπαϊκό επίπεδο** (μείωση φτώχειας, βιώσιμες πόλεις, υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή κλπ.)

Το στρατηγικό ενδιαφέρον της Ε.Ε. για την Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα (3)

Οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας και, ιδίως, οι κοινωνικές επιχειρήσεις **λειτουργούν ως καταλύτες “κοινωνικής καινοτομίας”** καθώς αξιοποιούν την ικανότητα της ίδιας της τοπικής κοινότητας να δρα για την **εύρεση νέων αποτελεσματικότερων λύσεων**:

- ☐ για την **κάλυψη αναγκών που δεν καλύπτονται ή καλύπτονται ανεπαρκώς από το κράτος, τους ΟΤΑ και τις συμβατικές επιχειρήσεις**
- ☐ για την **διαχείριση έντονων ανισορροπιών μεταξύ προσφοράς και ζήτησης κοινωνικών υπηρεσιών** σε περιόδους κρίσης ή στο πλαίσιο αντιμετώπισης ισχυρών κοινωνικών προκλήσεων (π.χ. γήρανση του πληθυσμού, σύγχρονη διαχείριση της αναπηρίας, δομική μακροχρόνια ανεργία, έντονες ανισότητες κ.α.)

Το στρατηγικό ενδιαφέρον της Ε.Ε. για την Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα (4)

Παρά το πολλαπλά πλεονεκτήματα του, ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας (συμπεριλαμβανομένου του πεδίου της κοινωνικής επιχειρηματικότητας) παρουσιάζει **χαμηλό βαθμό ανάπτυξης σε αρκετά Κράτη Μέλη**

ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΩΣ
σημαντικό μέρος των κοινωνικοοικονομικών του δυνατοτήτων παραμένει
αναξιοποίητο

Η φύση των αρμοδιοτήτων της Ε.Ε. σε σχέση με τον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας και Επιχειρηματικότητας

Η ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας αποτελεί **αντικείμενο αποκλειστικής ρύθμισης των Κρατών Μελών** και, συνεπώς, τα όργανα της Ε.Ε.:

- ☐ **δεν προωθούν δεσμευτικές παρεμβάσεις** καθώς δεν διαθέτουν σχετική θεσμική αρμοδιότητα
- ☐ **προωθούν μη δεσμευτικές πρωτοβουλίες** στο πλαίσιο επικουρικής άσκησης των συμπληρωματικών αρμοδιοτήτων τους για την ενίσχυση των κοινωνικών διαστάσεων της Ενιαίας Αγοράς

Το ιστορικό των μη δεσμευτικών παρεμβάσεων της Ε.Ε. για την ενίσχυση του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας

Οι παρεμβάσεις των οργάνων της Ε.Ε. για την ενίσχυση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας (συμπεριλαμβανομένου του πεδίου της κοινωνικής επιχειρηματικότητας):

- ✓ εγκαινιάσθηκαν στις αρχές της δεκαετίας 2000 (Στρατηγική της Λισαβόνας)
- ✓ αναζωογονήθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 2010 μέσω της **Πρωτοβουλίας για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα** και της **Εμβληματικής Πρωτοβουλίας “Ένωση Καινοτομίας”** (Στρατηγική ΕΕ 2020 για μία «Έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη»)
- ✓ τυποποιούνται από τις αρχές της δεκαετίας του 2020 και έως το 2030 μέσω του **Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία του 2021** (Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων - ΕΠΚΔ)

Η Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα ως κρίσιμος μοχλός εφαρμογής του ΕΠΚΔ (1)

Ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ) του 2017 αποτελεί τη νέα “κοινωνική στρατηγική” της Ε.Ε. και καλεί τα όργανα της Ένωσης και τα Κράτη Μέλη να συμβάλλουν στην εφαρμογή **20 ΑΡΧΩΝ** που διαρθρώνονται σε τρεις κατηγορίες:

☐ Ίσες Ευκαιρίες και πρόσβαση στην αγορά εργασίας

☐ Δίκαιοι Όροι Εργασίας

☐ Κοινωνική Προστασία και Ένταξη

Η Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα ως κρίσιμος μοχλός εφαρμογής του ΕΠΚΔ (2)

- ☐ Ο ΕΠΚΔ στοχεύει στη «σύγκλιση προς καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα, κοινωνική ανθεκτικότητα και δικαιοσύνη»
- ☐ Η πρόοδος των Κρατών Μελών ως προς την εφαρμογή των Αρχών του ΕΠΚΔ παρακολουθείται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου με τη χρήση ειδικών εργαλείων (Ανακοίνωση Επιτροπής της 13.3.2018 «Δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πυλώνα»)
- ☐ Η εφαρμογή του ΕΠΚΔ προωθείται με το Σχέδιο Δράσης του Μαρτίου 2021

Η Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα ως κρίσιμος μοχλός εφαρμογής του ΕΠΚΔ (3)

Το Σχέδιο Δράσης θέτει τους ακόλουθους στόχους σε επίπεδο Ε.Ε. για το 2030 :

- ✓ **78% των ατόμων 20-64 ετών να εργάζεται** (στόχος για την Ελλάδα 71,1%)
- ✓ **60% των ενηλίκων να καταρτίζεται κάθε χρόνο** (στόχος για την Ελλάδα 40%)
- ✓ **Μείωση του αριθμού των ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας και αποκλεισμού κατά 15 εκ.**
(στόχος για την Ελλάδα – 860.000 άτομα)

Η Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα ως κρίσιμος μοχλός εφαρμογής του ΕΠΚΔ (4)

Στο πλαίσιο εφαρμογής του ΕΠΚΔ, οι εμβληματικές παρεμβάσεις της Ε.Ε. για την ενίσχυση της προστασίας ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού αναφέρονται σε πεδία προνομιακά για την κοινωνική οικονομία:

- ❑ τη **Σύσταση 1004/2021 του Συμβουλίου για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά**, η οποία προτρέπει τα Κράτη Μέλη να εγγυηθούν πρόσβαση σε ένα βασικό πακέτο αγαθών και υπηρεσιών για τα παιδιά σε κίνδυνο φτώχειας και αποκλεισμού
- ❑ την **από 7.9.2022 Ανακοίνωση της Επιτροπής για την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Φροντίδας**, η οποία αποτυπώνει την ατζέντα της Ε.Ε. για την υποστήριξη της δράσης των Κρατών Μελών με στόχο την βελτίωση των υπηρεσιών παιδικής φροντίδας και της μακροχρόνιας φροντίδας ΑμεΑ και ηλικιωμένων

Το Σχέδιο Δράσης της Ε.Ε. για την Κοινωνική Οικονομία του 2021 – μία εποπτική ματιά

Σύμφωνα με την από 9.12.2021 Ανακοίνωση της Επιτροπής «Οικοδόμηση μίας οικονομίας στην υπηρεσία των ανθρώπων: σχέδιο δράσης για την κοινωνική οικονομία», οι παρεμβάσεις των οργάνων της Ένωσης έως το 2030 θα εστιάσουν στους ακόλουθους άξονες:

- ☐ Δημιουργία κατάλληλου πλαισίου για την άνθηση της κοινωνικής οικονομίας
- ☐ Δημιουργία ευκαιριών για την ανάπτυξη των φορέων της κοινωνικής οικονομίας
- ☐ Ενίσχυση της αναγνώρισης της κοινωνικής οικονομίας και των προοπτικών της

Ο 1^{ος} άξονας του Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία:

Λαμβάνοντας υπόψη ότι το **νομοθετικό πλαίσιο και το πλαίσιο πολιτικής** που διέπουν ευρύτερα πεδία (φορολογία, δημόσιες προμήθειες, κρατικές ενισχύσεις, πιστοποίηση κλπ.) συνιστούν κρίσιμους παράγοντες για την ανάπτυξη ευνοϊκού για την κοινωνική οικονομία περιβάλλοντος, το Σχέδιο Δράσης προβλέπει μεταξύ άλλων:

- ✓ **Επεξεργασία πρότασης Σύστασης του Συμβουλίου** σχετικά με την ανάπτυξη πλαισίων ρύθμισης και πολιτικής που δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για την κοινωνική οικονομία
- ✓ **Διερεύνηση δυνατοτήτων χαλάρωσης των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων** για την πρόσβαση των κοινωνικών επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση
- ✓ **Καθοδήγηση Κρατών Μελών** (εκπαιδευτικές δράσεις, οδηγοί, μελέτες) για την ανάπτυξη κατάλληλων πλαισίων ρύθμισης και πολιτικής σε διάφορα συναφή πεδία

Ο 2^{ος} άξονας του Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι φορείς κοινωνικής οικονομίας πρέπει να επωφεληθούν από τα **μέτρα στήριξης επιχειρήσεων και αναβάθμισης δεξιοτήτων των εργαζομένων**, το Σχέδιο Δράσης προβλέπει μεταξύ άλλων:

- ✓ **Δημιουργία «Ενιαίας Πύλης για την Κοινωνική Οικονομία της ΕΕ» (EU Social Economy Gateway)** για την διασφάλιση ολοκληρωμένης πληροφόρησης των φορέων της κοινωνικής οικονομίας για τις σχετικές πρωτοβουλίες της Ε.Ε.
- ✓ **Βελτίωση της πρόσβασης των φορέων κοινωνικής οικονομίας σε χρηματοδότηση από την Ε.Ε.** και ενεργοποίηση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων στο πλαίσιο του προγράμματος InvestEU
- ✓ **Σύσταση Ευρωπαϊκού Κέντρου Ικανότητας για την Κοινωνική Καινοτομία** και πρόταση για Ευρωπαϊκό Ταμείο Κοινωνικής Καινοτομίας

Ο 3^{ος} άξονας του Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η **ενίσχυση της προβολής** του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και των δυνατοτήτων του συμβάλλει καταλυτικά στην αναγνώριση και ανάπτυξή του, το Σχέδιο Δράσης προβλέπει μεταξύ άλλων:

- ✓ **Επικοινωνιακές δραστηριότητες** για την ανάδειξη του ρόλου και των ιδιαιτεροτήτων της κοινωνικής οικονομίας
- ✓ **Εκπόνηση μελέτης για τη συλλογή ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων σχετικά με την κοινωνική οικονομία** που θα καλύπτει όλα τα Κράτη Μέλη της Ε.Ε.

Η υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία

Στο πλαίσιο της υλοποίησης του Σχεδίου Δράσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

- ☐ **ενθαρρύνει τα Κράτη Μέλη να εγκρίνουν ή να επικαιροποιήσουν τις οικείες στρατηγικές** και τα μέτρα για την κοινωνική οικονομία σε συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους συντελεστές
- ☐ **καλεί τα Κράτη Μέλη να ορίσουν συντονιστές για την κοινωνική οικονομία** στα οικεία θεσμικά όργανα για να διασφαλίσουν την συνοχή των πολιτικών και να διευκολύνουν τις επαφές με τις υπηρεσίες που διαχειρίζονται τα διαρθρωτικά ταμεία
- ☐ **θα προβεί σε απολογισμό της εφαρμογής του σχεδίου δράσης το 2025** και θα δημοσιεύσει σχετική έκθεση προόδου.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας!

Δρ. Φωτεινή Μαρίνη

Εμπειρογνώμονας Κοινωνικού Δικαίου

Επιστημονικός Συνεργάτης του Έργου

«Ανάπτυξη Οικοσυστήματος Κοινωνικής και Αλληλεγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ) στη Δυτική Αθήνα - Διαδημοτικό Κοινωνικό Δίκτυο ΚΟΙΝΩΝΩ»

e-mail: fmarini@otenet.gr